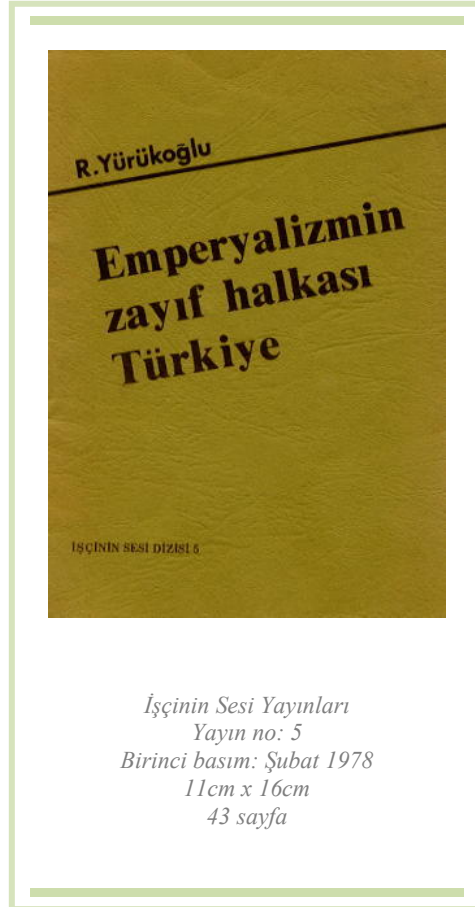

BÜTÜN ÜLKELERİN PROLETERLERİ BİRLEŞİN! KARKÊREN HEMÛ WELATAN YEKBIN!

EMPERYALİZMİN ZAYIF HALKASI TÜRKİYE

R. Yürükoğlu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
DÜNYA VE TÜRKİYE	6
Dünya Kapitalist Sisteminin İçyapısı.....	7
Geçiş Kuşağı Ülkeleri (Orta Derecede Gelişmiş Kapitalist Ülkeler)	8
“Geçiş Kuşağı” Ülkelerinin Sosyo–Ekonomik Gelişmelerinin Bazı Yönleri.....	9
Geçiş Kuşağı Ülkeleri Emperyalizmin Başlıca Zayıf Halkalarıdır.....	10
TÜRKİYE’DE KAPİTALİST GELİŞMENİN YENİ AŞAMASI VE SOSYO–SİYASAL BUNALIM.....	12
Devrimci Durumun ve Yükselen Faşizm Tehlikesinin Ekonomik Temeli.....	15

ÖNSÖZ

Türkiye emperyalizm tarafından sömürülen bir kapitalist ülkedir. Türkiye emperyalist sistemin bir halkasıdır. Bunları herkes görüyor. Ama bunları görmekle iş bitmiyor. Türkiye emperyalizmin nasıl bir halkasıdır? Önemli olan bu soruya doğru yanıt verebilmektir. Buna doğru yanıt vermekle, Türkiye devrim hareketinin yolunu doğru çizmek, doğru savaş biçimlerine yönelmek, devrime, halka öncülük edebilmek birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Devrim hareketimiz için böylesi önemli bir soruya tek doğru yanıt veren, “Türkiye emperyalizmin zayıf halkasıdır” diyen TKP oldu, TKP’nin Leninci Genel Sekreteri Bilen Yoldaş oldu.

“Türkiye emperyalizmin zayıf halkasıdır” — kısa bir tümcedir. Ama bu kısa tümceyi söyleyebilmek için Türkiye’nin ekonomik, toplumsal ve politik yapısını, hem de parçası olduğu emperyalist sistemin bütünlüğü içinde ele alarak doğru çözümleyebilmiş olmak gerekir. Bu nedenle, bu çözümlemeyi işçi sınıfımızın tek gerçek devrimci partisi TKP’nin yapmış oluşu bir rastlantı değildir.

Gazetemiz *İşçinin Sesi*’nin editörü R. Yürükoğlu’nun bu broşürü “Türkiye emperyalist zincirin zayıf halkasıdır” görüşünün altında yatan çözümlemenin bazı ana yönlerini irdeliyor. Bu irdeleme, sağlı “sollu” birçok oportünist ve sekter görüşe de doğrudan yanıt niteliği taşıyor.

Örneğin TİP yöneticileri de, TSİP yöneticileri de “işçi sınıfının biricik öz partisi” savlarıyla ortaya çıkıp “işçi sınıfı bilimi” sözünü dillerinden düşürmüyorlar ama ülkemizdeki devrimci yükselişi görmek işlerine gelmiyor. “Türkiye emperyalizmin zayıf halkasıdır” diyen Leninci çözümlemeyi “devrim hayalciliği” diyerek karalamaya çalışıyorlar. Oportünistler devrimden korkuyorlar. Yürükoğlu’nun bu broşürü bu korkularını bir kez daha sergiliyor.

Öte yanda “sollar” var. Bunlar arasından türlü çeşitli görüş çıkıyor ama hiçbiri Türkiye kapitalizmiyle emperyalizm arasındaki ilişkiyi düzgün göremiyor. Bu yüzden de anti-faşist savaşımı, emperyalizme ve işbirlikçi–holdingci burjuvaziye karşı savaştan ayırıp sağ oportünist “tarihsel uzlaşma” fikrini “sol” giysiler içinde ortaya sürüyorlar. Dış dinamiklerle iç dinamik arasındaki diyalektik ilişkiyi küçük burjuvaca düşündükleri için bir türlü anlayamıyorlar. Broşür bunlara da yanıt taşıyor.

Broşürde ana konuyla ilişkin olarak değinilen öyle konular var ki, bunlar kendi içinde, başlı başına önem taşıyor. Bir kez, dünyadaki ana çelişkinin nesnelliği, bunu anlamanın her şeyi anlamadaki önemi vurgulanıyor. Kimileri “çelişki” sözünü ne denli bol kullanırlarsa o denli “diyalektik materyalist” olduklarını sanıyorlar. Buna en canlı örnek Çin’de olsun, dünyada olsun Maoculardır. Çelişki diye sayfalar dolduruyorlar, (belki de bu yüzden!) çelişkiler içine boğulup bin parçaya bölünüyorlar. Ortaya çıkan karşı–devrimcilik, anti–komünizm, üç dünya teorisi gibi zırvallar oluyor. Demek ki, çelişkilerin yaşamda, somutta, nesnel olarak ne anlama geldiğini bilmeden, görmeden diyalektik materyalist olunamıyor.

Bir de Sovyetler Birliği’ne dalkavukça yanaşanlar var. Daha 1968 Çekoslovakya olaylarında iğrenç anti–Sovyet yüzlerini açık edenler, bugün dünya komünist hareketi içinde “yer” bulmak düşüyle Sovyetler Birliği’nden yana tutum alıyorlar. Ama TKP düşmanlığıyla kendilerini ele veriyorlar. Evet, Sovyetler Birliği’ne karşı olmak bu çağda demokratlıkla bile bağdaşmaz. Ama anti–komünizm de demokratlıkla bağdaşmaz. Bir yandan Sovyetler Birliği’nden yana gözükme, öte yandan anti–TKP’cilik hiç denk düşmez.

Yürükoğlu'nün bu broşürü aynı zamanda faşizmin varlığını ve tırmanışını anlamada da önemli açılımlar getiriyor. Faşizmin, sosyo-ekonomik bunalımla ve devrimci durumla bağını gösteriyor.

Son bir nokta: “İleri demokrasi” ve “sosyalizme açılan ileri demokratik düzeni devrimci yoldan kurmak” sloganları TKP'nin stratejik sloganlarıdır. Broşürde değinilen konularla bu sloganlar arasındaki derin bağa dikkat çekmeliyiz.

İşçinin Sesi

“Partimiz... Türkiye’nin emperyalizmin zayıf noktası olduğuna inanıyor.”
İ. Bilen, Berlin 1976, Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansı

Türkiye Komünist Partisi Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaş, 29–30 Haziran 1976 tarihlerinde Berlin’de toplanan Avrupa Komünist ve İşçi Partileri’nin Konferansı’nda yaptığı konuşmada, “Partimiz, Türkiye’de anti–emperyalist, demokratik hareketlerin güçlenmesinin objektif koşullardan doğduğuna, zıtların gittikçe sivrileştiğine, ...*Türkiye’nin emperyalizmin zayıf noktası olduğuna inanıyor*”¹ dedi. TKP Genel Sekreteri aynı fikri 1977 Parti Konferansı’na sunduğu Merkez Komitesi raporunda da yineledi. Türkiye işçi sınıfının “genelkurmayı”, öncü partisinin önderi tarafından ortaya konan bu fikir, Türkiye devrim hareketi için son derece önemlidir.

Yurdumuzda giderek olgunlaşmakta, üst aşamalara geçmekte olan devrimci durumun varlığı; giderek artan faşizm tehlikesi; faşizm tehlikesiyle devrimci durumun birbirinden ayrılmazlığı, geçici almasıklar dışında ya otoriter bir düzen (açık ya da örtülü faşizm) ya sosyalizme açılan ileri demokratik düzenin devrimle kuruluşu dışında bir orta yol olmayışı yerli–yabancı tekelin ortaklığına karşı halkın en geniş cephesini sağlayarak ülkeyi devrime götürme yolları; bağlaşıklar sorunu... vb. Daha da sayılabilir. Bu sorunların hepsi gelip Bilen Yoldaş’ın yaptığı Marksçı–Leninci çözümlemeye bağlanıyor. Biz de bu broşürde olabildiğince kısa bu konuya değineceğiz. Yalnız tüm yönlerine değinmenin bu çerçevede içinde olanaklı olmadığını baştan belirtelim.

---

¹ İ. Bilen, “Avrupa Komünist Partiler Konferansı konuşması”, *Yeni Çağ*, Haziran 1976, s.542.

DÜNYA VE TÜRKİYE

Dünya komünist partilerinin strateji ve taktiklerinin altında, dünya devrim sürecinin evrensel olduğu hakkındaki Leninci fikir yatar. Buna bağlı olarak, bir ülkede devrimin objektif koşullarını değerlendirirken o ülkeyi daima dünya sosyal gelişmesinin ışığı altında ele almak gerekir.

Türkiye de dünya içindedir, bir bütünün parçasıdır. Elma kurdu gibi, yalnızca Türkiye sınırları içinde gelişen olaylara bakarak Türkiye'nin dünyadaki yerini, rolünü ve de yurdumuzun içinde bulunduğu ortamı anlayamayız. Bu nedenle, öncelikle Türkiye'nin nasıl bir dünya içinde yer aldığını görmek gerek.

Türkiye'nin bugün içinde yer aldığı “dünya kapitalist ekonomisi”, rekabetçi kapitalizmin emperyalizme büyümesi ile birlikte ortaya çıkıyor. Ondan önce tek tek ülkelerdir, aralarında ticaret yaparlar, savaş yaparlar, zor kullanıp sömürgeler elde ederler. Ama bir dünya sistemi, bir ilişkiler ağı ortada yoktur. Emperyalizmle birlikte ortaya çıkan “dünya kapitalist ekonomisi” ise eski dönemdeki tek tek ülkelerin ticaret ilişkilerinden çok öteye bir şeydir. Sermayenin uluslararası yer değiştirmesi demektir. Aynı zamanda bilimsel ve teknolojik bilginin, işgücünün uluslararası değişimi demektir.

Dünya kapitalist ekonomisinin oluşmasıyla birlikte tek tek ülkeler artık bir sistemin parçaları olmuşlardır. Bu sistemin adı “uluslararası kapitalist ekonomik ilişkiler sistemi”dir. Uluslararası kapitalist ekonomik ilişkiler sistemi, *uluslararası işbölümüne* dayanır. İşbölümü demek, herkesin birbirine bağlı, bağımlı olması demektir. Bu, sömürü ilişkisine ters bir şey değildir. Geleceğiz.

Emperyalizm öncesi dönemde mal alışverişi ve talan var. Emperyalizmde sermaye ihracı var. İngiltere'den kalkıyor sermaye, gidiyor Afrika'ya. *Sermaye ihracı demek, kapitalist üretim tarzının ihracı demektir.* Dolayısıyla emperyalizmle beraber dünyanın her yanında kapitalizm hızla gelişmeye başlıyor. Ekonominin dünya çapında enternasyonalleşmesi, o duruma geliyor ki artık “uluslararası emeğin sömürüsü”nden söz edebiliriz. Emek dünya çapında sömürülüyor artık. Dolayısıyla kapitalizmin temel çelişkisi olan emek-sermaye çelişkisi, dünya kapitalist ekonomisinin ortaya çıkışıyla birlikte tüm dünyaya yayılıyor. Emperyalizmin doğurduğu en önemli sonuçlardan biridir bu. Ve bu sonuç Lenin'in Marksizm'e yaptığı en önemli teorik katkılardan birine yol açıyor: Metropollerden ihraç edilen sermaye, aynı zamanda kapitalist üretim ilişkilerini beraberinde götürüyorsa, kapitalizmi ihraç ediyorsa, öyleyse dünya *bir bütün olarak sosyalizm için olgunlaşmıştır.*

Dünya kapitalist ekonomisi bir bütün olarak sosyalizm için olgunlaşmıştır demek, tüm ülkelerde aynı anda sosyalist devrimler olacak demek değildir. Kapitalizmde “eşitsiz ekonomik ve politik gelişme yasası” var. Bu yasanın işleyişi sonucu, kapitalizmin tüm çelişkileri bazı ülkelerde toplaşıyor, yoğunlaşıyor, keskinleşiyor. Tarihe bakınca görüyoruz ki devrimler de böylesi ülkelerde yer alıyor. İşte biz, kapitalizmin tüm çelişkilerinin topladığı ve keskinleştiği, çözülmeye bir yumak durumuna geldiği ülkelere, “*emperyalist zincirin zayıf halkaları*” ya da “*kapitalist sistemin zayıf halkaları*” diyoruz. Bugüne dek devrimler, bu ülkelerde gerçekleşti. Bundan sonra da böyle olacak.

Dünyayı geneliyle değerlendirirken, dünyanın ana çelişkisini önemle dikkate almak gerekir. Bazı arkadaşlar, dünyanın ana çelişkisinden, dünya devrimlerinin kalesi Sovyetler Birliği'nin

dünyada oynadığı belirleyici rolden söz etmeyi bizim Sovyetler Birliği'ne olan bir çeşit “devrimcilik borcumuz” gibi ele alıyorlar. Öyle değil. Ne dalkavukluktur yaptığımız, ne de Lenin'in ülkesini sevdiğimiz için (ki canımız kadar severiz) bunu yapmıyoruz. Bu çok önemli bir meseledir.

Dünyanın ana çelişkisi, yani emperyalizmle sosyalizm arasındaki, yani devrimini yapmış, devletini kurmuş işçi sınıfıyla, hâlâ köhnemiş düzene sarılmış, onu bırakmak istemeyen burjuvazi arasındaki çelişki, bütün dünyadaki süreçleri, şurada yaprak kımıldasa onu bile etkileyen bir çelişkidir. Bu çelişki, sosyalist sistem güçlendikçe derinleşmektedir, keskinleşmektedir. Ve bu çelişki, özellikle kapitalist sistemin kendi içindeki bütün çelişkileri azdırmaktadır. Devrimci süreçleri hızlandırmaktadır.

Bugün sosyalist sistemin her yönden baskısı altında emperyalizm normal olarak razı olmayacağı pek çok şeye boyun eğmek zorundadır. Dünyanın en geri ülkesinin bile, sosyalist sistemin desteğine yaslanarak sosyal gelişme yoluna girebilir oluşu, emperyalizm açısından sömürüyü sürdürürken bir de bu ülkeleri dünya kapitalist sistemi içinde tutabilme sorununu getirmiştir. Böylece emperyalizm, dünyanın ana çelişkisi nedeniyle az gelişmiş bazı ülkelere ödünler vermek zorunda kalıyor. Bu durum da dünyada kapitalizmin giderek daha hızlanarak gelişmesi sonucunu doğuruyor. Bu nedenle emperyalizm ile az gelişmiş ülkeler arasındaki ilişkilerin yapısını incelerken dünyanın ana çelişkinin bu ilişkilere getirdiği yeni görünümleri de önemle dikkate almak gerekiyor.

DÜNYA KAPİTALİST SİSTEMİNİN İÇYAPISI

Dünyada bugün iki sistem var: Dünya sosyalist sistemi ve dünya kapitalist sistemi. Sosyalist sistem, sömürü ilişkilerinin yer almadığı, proleter enternasyonalizmi temelinde halkların ve devletlerin kardeşçe işbirliğine dayanan uyumlu (homojen) bir bütündür. Fakat kapitalist sistem öyle değildir. O, orman yasasının işlediği, zora, sömürüye dayanan bir ilişkiler bütünüdür. Bir *hıyerarşiler bütünüdür dünya kapitalist sistemi*. “İçinde emperyalist, sömürge, yarı-sömürge, bağımlı, çeşit çeşit ülke vardır. Gelişmiş, az gelişmiş, orta gelişmiş düzey düzey kapitalist ülkeler yer alır.”² Bu hiyerarşinin değişik yerlerindeki ülkeler ya da ülke toplulukları, emperyalist sömürü sistemi içinde değişik rollere sahiptirler.

Dünya kapitalist ekonomik sistemini oluşturan ülkeleri en başta iki büyük ülkeler topluluğuna ayırabiliriz. Emperyalist ülkeler ve sömürülen ülkeler. Bu iki topluluk arasındaki ilişkiler baskıya, zora, sömürüye dayanır. Dolayısıyla sömürü zinciri kırılmadan sömürülen ülkelerin pençesinde kıvrandıkları derin toplumsal sorunlar hiçbir şekilde çözülemeyecektir. Emperyalist ülkelerle sömürülen ülkeler arasındaki ilişkiler, özü aynı kalmakla birlikte zaman içinde değişti, değişiyor. 1917 Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin açtığı proleter devrimleri çağında giderek hızlanan bir süreç içinde dünya sömürgecilik sistemi zayıfladı ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında 1950'lerin sonuna varan bir zaman aralığı içinde çöktü. Sömürgecilik sisteminin yıkılmasıyla birlikte emperyalizm derin bir yara aldı. Kayıtsız koşulsuz egemen olduğu o uçsuz bucaksız alanlar uçtu gitti. Yeni bir durum ortaya çıktı.

Bu, yeni durumun bazı önemli özelliklerine dikkat çekmek gerekir. *Birincisi*, dünya sömürgecilik sisteminin çöküşüyle birlikte emperyalist sömürde belirli bir yöntem değişikliği gerek-

² *Atılım*, No:44, Ağustos 1977, s.4.

ti. Emperyalist sistemin kendini yeni duruma uyarlaması gereği doğdu. Sözün kısası “*yeni sömürgecilik*” ortaya çıktı.

İkincisi, sömürgecilik sisteminin yıkılışı ve yeni sömürgeciliğin ortaya çıkışıyla birlikte anti-emperyalist savaşımın *anlamı* değişti. Bugün anti-emperyalist savaşım, emperyalizmden ekonomik bağımsızlığı kazanma savaşımıdır. Ekonomik bağımsızlığı kazanma ve böylece politik bağımsızlığı tam ve gerçek politik bağımsızlık yapma savaşımı.

Üçüncüsü, sömürge sisteminin yıkılışı, emperyalizmin az gelişmiş ülkeleri sömürü biçimini değiştirmek zorunda kalışı, az gelişmiş ülkelerde kapitalist gelişmeyi daha da hızlandırdı. Yerli kapitalizm son hızla gelişmeye başladı. Artık işler eskisi gibi değil, “kolonyal” şapkalı adamlar yok ortada. Emperyalistler, girdikleri ülkenin egemen sınıfı aracılığıyla varlar. Onlarla ortaklaşadılar, onlarla bütünleşmişlerdir. Onları geliştiriyorlar, onlarla birlikte sömürüyorlar, onları kendilerine taban yapıyorlar. Böylesi bir ilişki içinde kapitalizm hızla büyüyor. *Artık anti-emperyalizmi, o ülkedeki egemen burjuvaziye karşı savaştan ayırma olanağı yoktur.* Bunu anlamak önemlidir. Artık düşman içeridedir, ülkenin yerli egemen sınıfıyla birlikte vardır, kapitalizmin içindedir. *Dolayısıyla, sınıf mücadelesiyle anti-emperyalist savaşım her geçen gün daha fazla iç içe geçmektedir.* Bu, günümüz dünyasının önemli yeniliklerinden birisidir.

Dördüncüsü, sömürgecilik döneminde birkaç büyük ülke, dünyanın büyük bölümünde doğrudan egemendi. Bunlar kendi topraklarıydı. Bu nedenle, ekonomik yönden ileri kapitalizm aşamasına ulaşmış pek çok ülke, paylaşımaya kolay kolay katılmıyorlardı. Dünya sömürge sistemi ortadan kalkınca ileri kapitalist gelişmeye sahip küçük ülkeler de emperyalist sömürüye, bu çorbaya katılma olanağı buldular. Örneğin İsviçre, Yeni Zelanda, Danimarka, vs. Böyle olunca az gelişmiş ülkeler üstündeki sömürü savaşı, tekellerin rekabeti daha da hızlandı. Bunun da altını çizmeliyiz.

GEÇİŞ KUŞAĞI ÜLKELERİ (ORTA DERECEDE GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELER)

Dünyanın emperyalizm tarafından sömürülen ülkeleri de bir bütün değildir. Orada da hiyerarşi var. Çeşidi var. Bunların tümüne değinmek ne gerekli, ne de olanaklı. Onun için bunlar arasından, bizi ilgilendiren ülkeler topluluğuna, “geçiş kuşağı” ülkelerine değinmekle yetineceğiz.

Bu “geçiş kuşağı” diyebileceğimiz ülkeler, gelişmiş ülkelerle az gelişmişler arasında bir yerde duruyorlar. Bu ülkelerde yerli sermaye gelişmiştir. Burjuvazi, kapitalizmi geliştirmek için uzun tarihsel dönemler boyu devlet kapitalizmini kullanmış ve bundan oldukça da başarılı çıkmıştır. Kapitalist üretim tarzı hem derinliğine, hem yaygınlığına gelişmiştir. Bu ülkelerin gelişme tempoları, öteki az gelişmiş ülkelere oranla hayli yüksektir. Sermayenin yeniden üretiminin doğal sonucu olarak yerli tekeller ortaya çıkmıştır. Yerli finans-kapital oluşmuştur. Öte yandan genel ekonomik gerilik sürmektedir. Hindistan, Pakistan, Türkiye, Brezilya, Arjantin, Filipinler, Meksika, İran, Yunanistan, Portekiz, vb. genel olarak bu kuşakta yer alıyorlar.

Şimdi, Türkiye'nin de içinde yer aldığı bu ülkeler topluluğunun bazı özelliklerine değinelim.

“GEÇİŞ KUŞAĞI” ÜLKELERİNİN SOSYO–EKONOMİK GELİŞMELERİNİN BAZI YÖNLERİ

1. Bu ülkelerde yerli tekeller ve yerli finans–kapital oldukça geri bir ekonominin üzerine oturmuştur. Bu finans–kapital her yolu (ilkel birikim yöntemlerini, kapitalist birikim yöntemlerini) en vahşice kullanarak büyümeye, ölçeklerini büyütmeğe çalışıyor. Kimin cebinde 5 kuruş varsa alabilmek için ne yöntemler buluyor. Türkiye’yi bir düşünün. Halka açık şirketler, “yardımlaşma kurumları”, tahvil, hisse senedi, bono, vb. (Bir de sosyal demokratlar eliyle dayatılmak istenen “halk sektörü”. Türkiye’de kapitalizm var oldukça “halk sektörü” demek, halkın elinde birikmiş paraları finans–kapitalin eline vermek demektir. Akıllı bir oyun!)... Ve gerçekten bu ülkelerde sermaye birikimi, yoğunlaşması süreci çok hızlıdır. Az gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında çok hızlıdır. Ama bu hız, onları çok uluslu emperyalist dev tekellerin ulaştıkları birikim düzeyine değil ulaştırmaktan, yakınlaştırmaktan bile çok uzaktır. Bu nedenle, genel olarak, bu ülkeler finans–kapitalinin emperyalist dev tekellerle rekabet olanağı, en azından şimdilik yoktur. Üste geçemediğinde ya da en azından denkleşmediğinde alta düşmek kapitalizmin yasası olduğuna göre bu durum yerli finans–kapital gruplarının emperyalist finans–kapitale bağımlılığını belirliyor.

Alın Türkiye’yi. Yerli finans–kapital emperyalizme bağımlıdır. Onun bir *eki, parçası*, “*taban örgütü*”, “*ilçe örgütü*” gibi çalışmaktadır. Emperyalizmin yurdumuzu yeni–sömürgecilik yöntemleriyle sömürsünün içinden sebeplenmektedir. Bu sömürüye emperyalist finans–kapital ile ortak olarak katılıyorlar.³

Demek ki, bugün “geçiş kuşağı” ülkelerinde gözlenen durum, yerli tekellerin yabancı sermaye ile bağlanması, onunla kendi ülkesini sömürebilmek için *tek bir sömürü mekanizması* içinde bütünleşmiştir. Yani emperyalizmi bu tekellerden, bunları da emperyalizmden ayrı düşünemezsin bugün. “Ben emperyalizme karşıyım ama bu bizim ülkenin adamı, ona karşı değilim”. Bu olamaz. İki bir bütün. Birine yumruğu kaldırdığında ötekine de vurmaya zorundasın.

2. Bu ülkelerde görülen ikinci önemli özellik, kapitalist ilişkilerin hızla gelişmesi sonucunda sınıflaşmanın, tabakalaşmanın son hızla ilerlemesidir. Emek–sermaye çelişkisi toplumun tüm dokularına yayılmakta ve güçlü bir işçi sınıfı gelişmektedir. Sınıf savaşımı yüksek boyutlar almıştır.

Bunun yanında, tekellerle tekel dışı burjuvazi arasındaki çelişkiler de keskinleşmekte, emperyalizm ve tekellerle çıkarları çatışan ulusal burjuvazi dediğimiz kesimin, hiç olmazsa belli bölümlerinin savaşıma katılmalarını sağlayabilecek koşullar olgunlaşmaktadır.

3. Üçüncü özellik, bu ülkelerde finans–kapitalin ortaya çıktığı tarihsel dönem ve çıkış koşullarıyla bağlıdır. “Geçiş kuşağı” ülkelerinde finans–kapitalin oluştuğu tarihsel ortam ve çıkış koşulları geçen yüzyılda Batı Avrupa’daki durumdan çok farklıdır. Bu ülkelerde oluşan finans–kapital, *emperyalizmin ve az gelişmişliğin* ağır baskısı altındadır. Batıda böylesi bir durum yoktu. Onlar tüm dünyayı sömürdüler, talan ettiler. Hâlâ da ediyorlar. İşte oralardaki zenginlik, büyük ölçüde dünya halklarının sömürsünden gelmedir. Bu sömürü temeli üstünde emperyalist tekeller ileri kapitalist ülkelerde belirli bir refah düzeyi, yaşama standardı tutturabilmiş ve bunu ülkesine yayabilmiştir. Oysa genel olarak geçiş kuşağı ülkeler için bu kapı kapalıdır. Üstelik bir de bu ülkeleri emperyalizm sömürmektedir. Bu nedenle, bu ülkelerdeki kapitalizm açlık, yok-

³ İ. Bilen, *TKP MK Konya Konferansı Raporu*, TKP Yayınları, 1977.

sulluk, hastalık, kültürel gerilik gibi derin sosyal sorunların hiçbirini değil çözmek, hafifletemez bile. Buna gücü yoktur.

Bu bölümü özetlersek, “geçiş kuşağı” ülkelerinde emperyalist tekellere, emperyalist sisteme, onların ekonomik ve politik köleleştirici birliklerine, paktlarına karşı bugün yürütülen mücadeleye aynı zamanda ülkedeki büyük burjuvaya, tekelci burjuvaya, finans–kapitale karşı yürütülen mücadeleyle iç içedir, birbiri içine geçmiştir. Anti–emperyalist savaşım anti–tekelci savaşım birbirine kopmaz biçimde bağlanmıştır.

GEÇİŞ KUŞAĞI ÜLKELERİ EMPERYALİZMİN BAŞLICA ZAYIF HALKALARIDIR

Burada öncelikle açıklanması gereken “başlıca” sözcüğü ile ne anlatılmak istendiğidir. “Başlıca” sözcüğü geçiş kuşağı ülkeleri yanında daha başka zayıf halkaların da varlığını göstermek içindir. Evet, günümüzde az gelişmiş ülkelerin tümü emperyalist sistemin zayıf halkalarıdır.⁴ Geçiş kuşağı ülkelerini özellikle ötekilerden ayırıp “başlıca” diyoruz çünkü buralarda kapitalizm, sosyalizmin objektif koşullarını yaratacak denli gelişmiştir. Bu ülkeler objektif koşullar açısından sosyalizme hazırdır. Öteki az gelişmiş ülkelerde ise sosyalizm, özellikle dünya sosyalist sisteminin gücüne dayanarak geçilecek süreçlere bağlı ileri bir hedefdir.

Neden az gelişmiş ülkeler ve özellikle orta derecede gelişmiş kapitalist ülkeler emperyalist sistemin zayıf halkalarıdır?

Günümüzde özellikle dünya sosyalist sisteminin giderek güçlenmesi, ulusal kurtuluş hareketlerinin yüksek boyutlar alması ve bilimsel teknolojik devrimin etkileri altında, dünya kapitalist ekonomik sistemi derin yapısal değişiklikler geçirmektedir.

Örneğin üretimin yapısında (özellikle endüstride), uluslararası ticaretin yapısında ve coğrafyasal dağılımında, uluslararası ticaret normlarında, sermayenin ve işgücünün bölgesel yer değiştirmesinde yenilikler görülüyor.

Bu yeniliklere daha yakından bakarsak, *birincisi* artık doğal hammaddelerin yerini sentetik ya da daha başka yapma maddeler alıyor. Pek çok doğal hammaddenin yerini yapma hammaddelerin alışı bilimsel teknolojik devrimle bağlıdır. Fakat “neden bu buluşlar *bugün* çıkıyor?” sorusunu sosyo–ekonomik koşullardan bağımsız olarak cevaplayamayız. Dünyada her dönemde pek çok buluşlar olmuş, fakat sosyo–ekonomik yaşamda kullanım yeri bulamadığından unutulup gitmiş ve çok sonraları tekrar “keşfedilmişlerdir.” Gerçek “buluşlar”, ilerlemeler o günkü sosyo–ekonomik koşulların dayattıklarıdır. Sentetik maddelerin *bugün* ortaya çıkışı da öyle. Emperyalist ülkelerin doğal hammaddeler açısından büyük ölçüde “ellerine baktıkları” az gelişmiş ülkeler artık barut fiçisidir. Kaynaklarını sömürmemek için savaş veriyorlar. Bu durumda hammadde ve enerji sorunları emperyalizm için giderek çok ciddi sorunlar oluyor. Bilimsel araştırmalar, laboratuvarlar, vb... ve ardından geliyor sentetik maddeler, yapma yiyecekler, yeni enerji kaynakları.

⁴ Emperyalizmin zayıf halkaları ve başlıca zayıf halkaları hakkında daha fazla bilgi için bak: K.İ. Mikulski, *Leninskoe Uçeniye o Miravom Hazyaiştirve i Sovremennost*, Moskva 1975. (Dünya Ekonomisi Üstüne Leninci Öğreti ve Günümüz.)

Bunlarla yakından bağlı olarak *ikincisi* yenilik yatırımların giderek artan biçimde ileri kapitalist ülkelerin kendi aralarında gerçekleşmesidir. Bilimsel teknolojik devrimin ve uzmanlaşmanın öneminin artmasına bağlı olarak özellikle yapım endüstrisinde ortaya çıkan değişiklikler, kapitalist sistem işleyebilmesi için zorunlu olan “genişletilmiş yeniden üretim” sürecinin ileri kapitalist ülkelerin kendi aralarında gerçekleşebilmesini getiriyor. Yani ileri kapitalist ülkeler birbirlerine yaptıkları yatırımlarla genişletilmiş yeniden üretimi belli ölçüde sağlayabiliyorlar.

Bu yeni oluşumlar altında *dünya kapitalist ekonomik sistemi içinde uluslararası işbölümünün yapısı giderek değişiyor. Dolayısıyla dünya ülkelerinin bu işbölümü sistemi içindeki konumları (statüleri) da değişiyor.* Bunun iki önemli sonucu oluyor.

Birincisi, paradoksal bir sonuçtur. Sermayenin yeniden üretiminin giderek ileri kapitalist ülkelerin kendi aralarındaki ilişkilere kayması ile az gelişmiş ülkelerin sömürüsü azalmıyor, artıyor. Az gelişmiş ülkelerin dünya ekonomisinde tuttıkları yer ufalıyor, “pazarlık yetenekleri” zayıflıyor. Dolayısıyla kapitalizmin süregelen eğilimi olan ekonominin enternasyonalleşmesi süreci, emperyalist ülkelerin az gelişmiş ülkelerdeki “ortakları”nın ekonomik güçsüzlükleri üstüne oturuyor. Uluslararası tekeller güçleniyor, sömürü azgınlaşıyor.

İkincisi aynı madalyonun öteki yüzüdür. Dünya kapitalist ekonomisinin emperyalist sektörü az gelişmiş ülkeler karşısında kendisini *bir dereceye dek* güçlendiriyor. Emperyalist ülkelerin ekonomik yönden sömürülen ülkelere “bağımlılığı” bir ölçüde zayıflıyor.

Daha önceki sayfalarda dünya kapitalist ekonomik sisteminin bir uluslararası işbölümü olduğuna değinmiştik. Kapitalist ülkelerin tümünü saran bir işbölümü, bir ağ. Bu ağın içindeki ülkeler geneliyle sömüren–sömürülen diye ayrılıyor olsa da her ülkenin ötekilere belirli bir bağımlılığı var. Örneğin az ve orta gelişmiş kapitalist ülkeler, emperyalist ülkelere pazar, ucuz emek, hammadde sağlıyor, sermayenin genişletilmiş yeniden üretiminde çok önemli rol oynuyor. İşte dünya kapitalist ekonomisinde günümüzde beliren özellikler bu bağımlılığı emperyalist ülkeler lehine zayıflatıyor.

Bunun çok önemli bir sonucu oluyor: *İleri kapitalist ülkelerin dış ekonomik ilişkilerinin giderek kapitalist dünyanın gelişmiş bölgelerine kayması, yatırımların giderek artan oranda gerçekleşmesi, az ve orta gelişmiş ülkelerin durumlarını daha fazla kötüleştiriyor. Bu ülkelerin uluslararası kapitalist işbölümünde tuttıkları yerin oransal olarak azalması var olan ekonomik sorunları hızla derinleştiriyor. Durum dayanılmazlaşıyor.*

Bu ülkeler hem emperyalist ülkelerle olan yakın bağları, bağımlılıklarından, bu ilişkinin sömürücü karakterinden, hem de emperyalist ülkelerin kendi aralarındaki ilişkilerin yoğunlaşması (ki buna emperyalist entegrasyon diyoruz.) kendilerinin bu çerçeve içindeki rollerinin azalmasından çekiyorlar. *Dolayısıyla, bu ülkeler dünya kapitalist sisteminin içinde kaldıkça giderek artan biçimde tüm çelişkilerin “merkez–toplam” yeri, odak noktası durumuna geliyorlar. Ve emperyalist sistemin zayıf halkaları buralarda ortaya çıkıyor.*

TÜRKİYE’DE KAPİTALİST GELİŞMENİN YENİ AŞAMASI VE SOSYO-SİYASAL BUNALIM

Türkiye uzun zamandır kapitalist yolu izleyen bir ülkedir. Kapitalistleşmenin tarihi eskidir. Daha 17. yüzyıldan çatlama başlanan “kapitalist tohumlar”, endüstri devrimi sürecine giren Batı Avrupa’nın baskısı altında yerle bir olmuş ve böylece kendi bağımsız kapitalist gelişme yolu tıkanmış, sömürgeleşme süreci başlamıştır. Bugünlerdeki moda deyimle “çarpık gelişme” ya da emperyalizme bağımlı kapitalist gelişme yolu açılmıştır. Bu süreç içinde Osmanlı devleti yarı-sömürgeleşmiştir. Yani daha ta baştan kapitalist gelişme dışı bağımlıdır.

Lenin’in *Emperyalizm* yapıtında öngördüğü gibi Türkiye’yi tam sömürge yapmak isteyen emperyalistlere karşı halkımızın verdiği Kurtuluş Savaşı, sömürgeleşme sürecini *sonuna varmadan* kırıp atıyor. Ama Kurtuluş Savaşı’nın öncülüğünü burjuvazinin ele geçirmesi nedeniyle Cumhuriyet’le birlikte bir anlamda “sil baştan” gidiyor işler. 1940’larda ise Türkiye artık tekrar emperyalizmin sultasıdır. TKP Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaş, bu süreci çok güzel açıklıyor.

“Burjuvazi önce ürkek, çok sonraları, hele İkinci Dünya Savaşı’ndan hemen sonra geniş adımlarla, sıçramalarla emperyalist sermayelere yanaştı. Onlara kollarını, yurdun kapılarını açtı. Amerikan emperyalistleri Truman ‘doktrini’ ve Marşal ‘planı’ deyip, kollarını sallaya sallaya girdiler içeriye. Sonra üsleriyle oturdular topraklarımıza. Türkiye’yi ekonomik, politik, kültürel, askersel ağları içine aldılar. İşbirlikçi burjuvazi özellikle bu süreç içinde palazlandı. Bu burjuvazi, eşi kodaman ağalarla birlikte *emperyalizmin yurdumuzda dayanağı oldu.*” (Altını biz çizdik).⁵

Böylesi bir süreç içinde ve “devlet kapitalizmi”nin olanaklarından da yararlanarak kapitalizm Türkiye’de hızla gelişti.

Bugün Türkiye orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülkedir. *Endüstri başı çeken sektördür.* Ülkede gerçekleşen üretimin %60’ı endüstri dalında üretilmektedir.⁶ Çok önemli bir orandır bu... Sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi büyük boyutlara ulaşmıştır. Örneğin, Yeni Zelanda emperyalist bir ülkedir. Ama sermayenin yoğunlaşma ve merkezileşme oranı Türkiye’de daha yüksektir. Tekeller ekonomiyi iyice kısıpacı içinde almıştır. Örneğin tüm işyerlerinin %3–5’i, toplam hisseli şirket sermayesinin %80–85’ini kontrol etmekte ve her yıl tüm işyeri kârların en az %80’ine el koymaktadır.⁷

Türkiye’de bankaların tarihi de eskidir. Bankalar, devlet ve yabancı sermaye ile birlikte, tekellerin doğuşunda ve gelişmesinde en önemli rolü oynamıştır.

⁵ İ. Bilen, *TKP MK Konya Konferansı Raporu*, TKP Yayınları, 1977, s.19.

⁶ Bazen endüstri üretiminin toplam içindeki payı için %26 oranı kullanılıyor. Bu %26 oranı gerçekte üretici bir sektör olmayan hizmet sektörünü de ayrı bir üretim sektörü gibi dikkate alan ulusal gelir hesaplarının oranıdır. Böylece endüstrinin payı gerçek duruma kıyasla çok daha düşük gözükmektedir. Bizim verdiğimiz %60 oranı ise sektörlerin üretim miktarlarının cari fiyatlar üzerinden değerlendirilmesi sonucu elde edilmiş, gerçeği çok daha iyi yansıtan bir orandır.

⁷ Y. Rozalief, “Osobennosti Razvitiya Kapitalizma v Stranah Azii i Afriki”, *Mejdunarodnaya Jizin*, (Asya Afrika Ülkelerinde Kapitalizmin Gelişmesinin Yasallıkları) Moskva 1976, no:1, c.69.

Öte yanda, her yerde olduğu gibi yurdumuzda da tekelleşme sürecinin kendisi, banka ve endüstri sermayelerinin birleşmesi ve dolayısıyla *yerli finans–kapitalin* ortaya çıkma süreci olmuştur. “Türkiye’de bugün 43 banka vardır... Bunlar yerli ve yabancı tekellerle bağlıdır... Türkiye’de bugün 100’e yakın holding⁸ vardır. Ama en büyüklerinin sayısı 10 kadardır... Bugün Türkiye’de milyonlara kumanda eden 13 aile vardır. Milyonluların sayısı, açıklanan verilere göre 86’dır.”⁹

Bu yerli finans–kapital emperyalist sermayelerle organik olarak bağlıdır. “Yabancı kumpanyalar, firmalar, bankalar, yerli bankalarla, holdinglerle, kumpanyalarla iç içedirler.”¹⁰ “Türkiye yerli ve yabancı tekellerin ortak arpalığı olmuştur.”¹¹

Tarıma gelince, Kurtuluş Savaşı sonrası burjuvazinin gerçek bir demokratik devrime, toprak devrimine gitme “yeteneksizliği” ile tarımda kapitalist gelişme devrimci değil, evrimci yoldan ilerlemiştir. Bu, ağır ve sancılı işleyen, köydeki insanı inim inim inleyen bir süreçtir. Toprak ağasını, kapitalist toprak beyine dönüştürmüştür. Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da kalıntılar da hâlâ sürmektedir. Ama *tarımda da kapitalist üretim ilişkileri kesin olarak egemendir*. Öyle ki, bugün finans–kapital tarıma da dalıyor. Kapitalizmin tarımdaki “evrimci” gelişiminin bir ürünü olan küçük ve orta köylünün kooperatif hareketini tekellerin tabanı yapmaya çalışıyor.

Tarımda kapitalizmin egemen olduğunu önemle vurgulamak gerekir. Bunun tersi bir tutum, kapitalizm öncesi kalıntıları abartmak devrim hareketini batağa götürür. Çünkü bu sorun devrimimizin karakteriyle doğrudan bağlıdır. “Türkiye yarı–feodal bir ülke değildir.”¹²

Türkiye toplumunda, gelişmesini kısaca gördüğümüz bu kapitalist gelişmeyle birlikte *devletin rolü* de değişmeye “zorlanmış” ve *değişmiştir*. İlk Cumhuriyet yıllarında endüstri burjuvazisi çok zayıftı, hatta yok gibiydi. Burjuva devleti önce 1923 İzmir İktisat Kongresi ile oldukça liberal bir siyaset izledi ve endüstri burjuvazisinin doğuşu için en elverişli koşulları “dolaylı” yoldan sağlamayı üstlendi. Ne ki, ülkede yeterli sermaye birikiminin yokluğu ve de 1929 buhranının etkileri, burjuva devletini ekonomiye doğrudan katılma, yani “*etatizm*” siyaseti izlemek zorunda bıraktı. 10–15 yıllık devletçilik (etatizm), siyaseti, planlama, vb. yerli endüstri burjuvazisinin durumunu oldukça güçlendirdi. Daha sonra, 1950 sonrası devletçilik siyaseti yok oldu ama devletin ekonomik, eylemleri yok olmadı. Devlet bu kez, tekellerin ve finans–kapitalin gelişmesi sürecinde aktif bir rol aldı.

1960–1970 dönemi, finans–kapitalin egemenlik kurma çabaları ile belirlenir. Bu dönemde tekrar planlama ve genel olarak hızla artan devlet işlemleri gözlenmektedir. Çok sayıda karma kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Neyin karması? Devlet, banka, endüstri, yabancı sermaye ve “ordu” sermayelerinin karması. Evet, Türkiye’de “Ordu Yardımlaşma Kurumu” (OYAK) bu kompleks doğrudan ortağıdır. Ordunun üst katlarını tutmuş klik, finans–kapitalle kaynaşmış, bütünleşmiştir.

⁸ *İlkeçiler* “holdingci” deyimine pek tutuluyorlar. Bilimsel değilmiş. Onun yerine “tekelci” demek gerekirmiş. Yaşamı ve savaşımı “ekonomi–politik el kitabı”ndan öğrenmeye kalktın mı böylesi durumlara düşmek kaçınılmazdır. Bir kez, “holdingci” deyiminin kullanılması doğru olduğu gibi son derece yararlıdır. Emekçi insanın günlük yaşamda karşılaştığı, duyduğu kavramlardan onu politik bilinç yoluna sokmanın güzel bir örneğidir. İkincisi, holdingci demek, “tekelci” değil, “finans–kapitalci” demektir. Holding, finans–kapitalin bir örgütlenme biçimidir. Holdingler, ekonomik yaşamın pek çok alanında (bankacılık, endüstri, ticaret, ulaştırma, tarım) işleyen firmaları, sermayelerinin güdücü bölümünü denetleyerek bir bütün içinde birleştirirler.

⁹ İ. Bilen, *TKP MK Konya Konferansı Raporu*, TKP Yayınları, 1977, s.21.

¹⁰ İ. Bilen, *TKP MK Konya Konferansı Raporu*, TKP Yayınları, 1977, s.19.

¹¹ İ. Bilen, *TKP MK Konya Konferansı Raporu*, TKP Yayınları, 1977, s.18.

¹² *Atılım*, No:44, Ağustos 1977, s.4.

1970'lere geldiğimizde artık devletin rolü nitelik olarak farklıdır. Bir zıplama noktası gelmiştir. *Bu yeni aşama tekellerle devletin her geçen gün biraz daha iç içe geçmesi, kaynaşması, tek bir bütün durumuna gelmesi, devletin tekellerin eline geçmesiyle belirleniyor. Tekellerin gücüyle devletini gücü tek bir mekanizmada bütünleşiyor.* Bu bütünleşme bir yandan devletin “göreceli bağımsızlığını” bir ölçüde arttırmakla birlikte, öte yandan onu burjuvazinin, tekellerin “iş yönetimi kurulu” (management committee) yapıyor. *Devlet, sermayenin yeniden üretimi sürecinde somut görev üstleniyor, bu sürecin çok önemli bir parçası oluyor.* Devletin ekonomik eylemleri giderek daha mutlak biçimde finans oligarşisinin çıkarları yönünde oluyor. Finans–kapital yüksek kârlarını korumak ve ilerletmek, mevzilerini güçlendirmek için devlet aygıtını kullanıyor.

Bugün, devletin ekonomiyi tekellerin *genel çıkarı* doğrultusunda *düzenleme eylemleri* çok genişlemiştir. Devlet bu iş için, bütçeden doğrudan yatırım, tekellere kredi, sübvansiyon, kontrat, alım–satım, tekellere vergi iadeleri, imtiyaz dâhil çok çeşitli yollar kullanıyor.

Bugün tekellerle devlet yönetimi arasında “*kişisel birleşme*”ler, devlet aygıtını finans–oligarşinin çıkarlarına bağlı kılmada *temel* bir rol oynuyor. Devletle tekeller arasındaki bu “kişisel birleşme”, (yani aynı kişilerin iki tarafta da yetkili yerlerde olmaları, ya da birinden ayrılıp ötekinin başına geçme, vb.) Türkiye’de çok yüksek düzeydedir. Aşağı yukarı tüm yüksek bürokratlar (sivil ve asker) ya memurlukları sırasında ya da emekliye ayrılınca şu ya da bu tekelin yönetim kuruluna oturuyorlar. Öte yanda tekellerin ajanları da devletin üst katlarında görevler alıyorlar.

Bugün, tekellerle devletin tek bir mekanizmada bütünleşmesine paralel olarak *devlet ekonomik planlamasının* rolü ve önemi giderek artıyor. Devlet kuruluşları için bağlayıcı, özel sektör için “yol gösterici” olan beş yıllık planlar, devleti tekellerin çıkarlarına, stratejisine bağlamada can alıcı rol oynuyor. Bu planlar, özellikle sermayenin dolaşımını, emek–sermaye ilişkilerini, güncel ekonomik sorunlara çözümleri düzenlemede ve üretim alanlarının, uzun dönem sosyo–ekonomik sorunların, programlanmasında finans–kapitalin genel stratejisini yaşama geçiriyor. Planlar, şu ya da bu tekel grubunun çıkarlarından çok, finans–kapitalin *bir bütün olarak* çözümleri en güç sorunlarını çözmeyi amaçlıyor.

Bugün, devlet ekonomik kuruluşlarında işçinin sırtından çalınan *artık değer* giderek artan oranda tekelleri zenginleştirmeye akıyor. Devlet işletmelerine hisse senedi, vb. yolla tekellerin ortak olması ve bu işletmelerin yönetimine katılması bu talanın *doğrudan* yollarıdır. Bir de *dolaylı* yolları vardır. Birinci yol, devlet işletmelerinin ürünlerini piyasa fiyatlarının altında hatta bazen üretim maliyetlerinin, altında satmasıdır. İkinci yol, devletin tekellerden satın aldığı araç–gereç, ya da hammaddeye yüksek fiyatlar ödemesidir. Gazete sayfaları bu yolların ne denli yaygın kullanıldığının haberleriyle doludur... Öyle ki, devlet işletmelerinin yapımı bile devletin tekellere artık–değer transferinden başka bir şey değildir. Karma işletmeler, maliyetleri devlete, kârları tekellere aktarma yoludur.

Bu durumun bir “yan ürün” de vardır. Tekeller bir yandan devletin, her kaynağını kuruturken öte yandan yukarıda değindiğimiz mekanizmalar nedeniyle zarar etmekte olan devlet işletmelerini halkın gözünden düşürmek için yoğun kampanya yürütüyor. “Özel girişim rasyoneldir, verimlidir, devlet işletmelerinden hayır çıkmaz” teranesini işliyor. Oysa devlet işletmeleri finans–kapitale çalıştığı için zarar ediyor. Bu, tüm kapitalist ülkelerde, örneğin Fransa’da da böyledir.

Bugün, devletin ulusal geliri tekeller yararına yeniden dağıtım eylemleri de büyük önem kazanıyor. Ödemeler, kredi sistemi, devlet tüketimine harcamalar, sübvansiyonlar vb. hep halktan toplanan gelirlerin tekellere sermaye oluşunun yollarıdır.

İşte finans–kapitale devletin iç içe geçişi, tek bir mekanizmada bütünleşmesi böylesine somuttur.

DEVRİMCİ DURUMUN VE YÜKSELEN FAŞİZM TEHLİKESİNİN EKONOMİK TEMELİ

Buraya dek söylediklerimizi özetlersek, Türkiye emperyalizmin sömürsü altında, endüstrileşmesini tamamlamamış, özellikle tarımın teknik açıdan geri olduğu orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülkedir. Öte yandan tekellerin büyüüp güçlendiği ve bu temel üstünde finans–kapitalin olduğu ve devletle tekellerin iç içe geçtiği bir ülkedir.

Türkiye'nin bir yanda emperyalist sömürü altında oluşuyla bu oluşumlar çelişir mi? Kimileri çelişiyor diyor. Böyle diyenlerin geçmişine bir bakmak gerek. Bu oportünistler bir zamanlar, “Türkiye gibi emperyalizmin sömürsü altındaki biraz gelişmiş ülkede kapitalizm olamaz, gelişemez” dediler. Örneğin Mihri Belli'nin ilk yazılarını hatırlayın. Başkaları da, daha çok gizli kapaklıları da var. Ama gelişti kapitalizm. Kapitalizm artık en kalın kafaya bile yol bulup girince bu kez “eh kapitalizm var ama tekeller olamaz, yoktur, emperyalizm izin vermez” demeye başladılar. Tekeller şimdi ekonomiyi ahtapot gibi sardı, görmemek olmaz. Son bir dal kaldı bu oportünistlere, “eh tekeller var ama finans–kapital olamaz” diyorlar. *Neden bu çaba?* Çünkü onlar gerçek düşmanı gözden gizleyip burjuvazinin kuyruğuna takılmak istiyorlar.

Türkiye'nin emperyalizmin sömürsü altında bir ülke oluşuyla yerli finans–kapitalin ortaya çıkması ve devleti ele geçirmesi çelişmez. Çünkü Lenin'in dediği gibi, tekelci ilkeleri bu ülkelere getiren emperyalizmin ta kendisidir.¹³ Bu çok önemli bir fikirdir. Baş sayfalarda dünya kapitalist ekonomisinin (yani emperyalizmin) ortaya çıkışına değinirken sermaye ihracı kapitalist üretim biçiminin ihracıdır demiştik. *Kapitalist üretim biçiminin ihracı ise metropol ülkelerdeki kapitalist biçimlerin de ihracı demektir.* Metropolde tekeller varsa, sermaye ihraç edilen ülkede de tekeller ortaya çıkacak. Metropol ülkelerde tüm kapitalist sermayeler banka ve endüstri sermayesinin öncülüğünde birleşerek finans–kapitali yaratmışsa, ötekilerde de bu süreç işleyecek. Oportünistlerin anlamadığı, işte kapitalist gelişmenin bu zorunlu mantığıdır. Oysa “genç ülkeler”de kapitalist gelişmeye değinirken, “eski ülkelerin örneği”nden¹⁴ söz eden Lenin'dir. Emperyalist bir ülke olan Rusya'da finans–kapitalin “kapitalizm öncesi ilişkilerin olağanüstü sıkı dokulu ağı ile örülmüş”¹⁵ olduğunu söyleyen Lenin'dir. Tekellerin “eski” kapitalizm üzerinde bir çeşit “üst yapı” olarak ortaya çıktıklarını biz Lenin'den öğreniyoruz.¹⁶

Tekellerle devletin tek bir mekanizmada bütünleşmesi de tekellerin varlığından ayrılamaz. Tekeller doğar doğmaz devlete el atmaya da başlarlar. Yani bütünleşme eğilimi ilk tekelle birlikte doğar. Türkiye'de tekeller vardır ve ekonomiyi egemendir. (İsteyen Vehbi Koçları, Sabancıları “ticaret burjuvazisi” diye niteleyebilir, ama bunlar tekellerdir, finans–kapitaldir.)

¹³ V.I. Lenin, “Imperialism, The Highest Stage of Capitalism”, *Collected Works*, Vol.22, p.244.

¹⁴ V.I. Lenin, “The Development of Capitalism in Russia”, *Collected Works*, Vol.3, p.490.

¹⁵ V.I. Lenin, “Imperialism, The Highest Stage of Capitalism”, *Collected Works*, Vol.22, p.259.

¹⁶ V.I. Lenin, “Eight Congress of the RCP(B) “ Report on the Party Programme” (1919) *Collected Works*, Vol.29, p.168.

Türkiye’de de bu bütünleşme, tabanını tekellerin varlığında buluyor. (Yüksek oranda sermaye merkezleşmesi ve yoğunlaşması bu bütünleşmenin *olabilmesinin* koşuludur.) Öte yanda bu bütünleşme, finans–kapitalin kendi başına çözemediği sorunlar için de gereklidir. Örneğin iç pazarın derinleştirilmesi, tekellerin sermaye birikimini hızlandırma, işçinin, emekçinin yoğun sömürsünü garanti altına alma, bunların ve benzeri pek çok sorunun “çözümü” hep devletin aktif rolünü gerektiriyor.

Ne var ki, tekellerin ve ardından finans–kapitalin oluşması ve devletle bütünleşmesi, onu ele geçirmesi, Türkiye’de Batı’daki sonuçları doğurmuyor. Batı’da, mülkiyetin tabanını daha da genişleten devlet teknelci kapitalizmi, az gelişmiş ülkelerin insafsız sömürsü ve bilimsel teknolojik devrimin olanaklarıyla birleşince, toplumsal çelişkiler İkinci Dünya Savaşı’ndan günümüze dek oldukça yumuşamış olarak geldi. Batı’da çelişkiler ancak şimdilerde keskinleşiyor.

Oysa Türkiye’de durum farklıdır. 1970’lerle birlikte ekonomiyi ahtapot gibi saran, devletle sarmaşan finans–kapital olgusu toplumdaki çelişkileri yumuşatmıyor. Tersine azdırıyor. Bu nedenle, TKP Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaş, “...işbirlikçi burjuvazinin kendisinin teknelciliğe yükselmesi... bunalımı kat kat sertleştirmiştir, süreğenleştirmiştir”¹⁷ diyor. Gerçekten de yurdumuz özellikle 1970’lerin başından bu yana sürekli olarak sosyo–ekonomik, politik bunalımlara sahne oluyor. “Türkiye’de kapitalist sömürü düzeni, ...ekonomik, sosyal, politik, kültürel, moral, tinsel her yönüyle bunalımların burgacında debeleniyor.”¹⁸ *Yurdumuz 1968’lerden bu yana zaman zaman gerileyen, ilerleyen ama giderek yükselen, olgunlaşan bir süreç içinde devrimci durum yaşıyor.*

Nedir bu süreğen bunalımın, devrimci durumun altında yatan?

Başka bir tarihsel konumda, başka ülkeler için de söylenmiş olsa şu sözler Türkiye’nin durumunu anlamada önemli bir yardımcı olacaktır: Stalin, Doğu, ülkelerinden söz ederken, “bu ülkelere dayatılan çifte boyunduruk, iç boyunduruk (kendi burjuvazilerinin) ve dış boyunduruk (yabancı emperyalist burjuvazinin), bu ülkelerde devrimci krizi yoğunlaştırıyor ve derinleştiriyor”¹⁹ diyor. Türkiye’de de öyle. Üstüne, bir de finans–kapital oluşmuş. Tekellerin ve finans kapitalin ortaya çıkmasıyla birlikte sermaye ihracı da (ülkenin gelişme düzeyi ne olursa olsun) gündeme gelir. Son yıllarda Türkiye’de sermaye ihracı denemeleri var. Bazı teknelciler hatta İngiltere’ye (örneğin Kadir Has), bazıları İsviçre’ye (örneğin Vehbi Koç’un Fiat’la birlikte yaptığı yatırım) ve Almanya’ya, Kıbrıs’a, Libya’ya yatırım yaptılar. İran–Pakistan–Türkiye arasında devlet düzeyinde entegrasyon eğilimi var. Ama bu denemeler çok cılızdır ve “emperyalizmin atlama tahtası” (*Atılım*) olmaktan öteye gitmiyor. Çünkü emperyalist devlerin varlığı bu kapıyı açtırmıyor. Lenin’ in dediği gibi, kapitalizm yayılma gereksinmesi duyup ta yayılmazsa derinleşir, içeride yoğunlaşır.²⁰ *Türkiye’de olan da budur. Batı’da olduğu gibi kolayca açılacak kapılar bulamayan Türkiye tekelleri devleti yedeğe alıyorlar, onunla kaynaşıp bütünleşiyorlar, onu kendi çıkarlarına bağlayarak ülke içindeki sömürüyü yoğunlaştırmada kullanıyorlar. Çünkü onun Türkiye halkından başkaca bir sömürü kaynağı yoktur.*

Buna bir de emperyalist sömürüyü katınca görürüz ki Türkiye işçisi, emekçisi katmerli sömürü altındadır. Emperyalizm yerli finans–kapital işbirliği halkımızın iliğini kurutuyor. Emekçi yığınların yaşantısı giderek çekilmez bir durum alıyor. İşte bu “çifte sömürü” (bak *Rapor*) ne-

¹⁷ İ. Bilen, *TKP MK Konya Konferansı Raporu*, TKP Yayınları, 1977, s.13.

¹⁸ İ. Bilen, *TKP MK Konya Konferansı Raporu*, TKP Yayınları, 1977, s.13.

¹⁹ J. Stalin, “The Political Task of the University of the Peoples of the East” *Leninism*, Vol.1, Moscow 1934, p.191.

²⁰ V.I. Lenin, “The Development of Capitalism in Russia”, *Collected Works*, Vol.3, pp.594–595.

deniyle Türkiye işçi sınıfında *sömürü oranı* ileri kapitalist ülkelerde olduğundan *çok daha yüksektir*. Yani Türkiye işçi sınıfı daha ağır bir sömür altındadır.

Böylesi bir durumun sonucunda toplumdaki tüm çelişkiler olağanüstü keskinleşiyor. 1968’lerden bu yana ardı kesilmeyen bunalımların temeli buradadır. Türkiye’de kapitalizm çıkmazdadır.

Süreğen bunalımın, devrimci durumun bugün yaşadığımız evresi, önceki yıllardan çok değişik koşullar altında yer alıyor. Devrimimizin mutlak hegemonu işçi sınıfımızın örgütlülüğü ve bilinci bambaşka düzeydedir. Devrimin yöneticisi, genelkurmayı TKP’nin gücü hızla yükseliyor. Emekçi halkın her kesimi hızla örgütleniyor. Yurdun her yanında devrimci örgütler fişkiriyor. Ama olgunlaşmakta olan devrimci durum nereye dek varır, iyice serpilip devrimci patlamaya varır mı, varırsa başarı kazanıp devrime ulaşır mı, devrimci güçler durumdan yararlanabilme yeteneğini gösterebilir mi, bunları zaman gösterecek. Lenin’in dediği gibi, bu soruya kimse ön bir cevap veremez.²¹ İşçi sınıfımız, partisi TKP, tüm devrimciler bütün olanaklarıyla savaşıyorlar.

Yurdumuzdaki devrimci durumu yaratan sosyo-ekonomik taban üstünde bir başka şey daha, *faşizm tehlikesi* de süreğen nitelik alıyor. Sınıf mücadelesinin dev boyutlar alması Türkiye’de kapitalizmin varlığını sorguya çekiyor. “Gerici-egemen çevreler, burjuvazi faşizme tırmanma yoluyla, bu halkayı korumaya çalışıyor.”²²

Halkın mücadelesi yükseldiğinde, faşizm tehlikesinin de yükselmesi doğaldır. Lenin şöyle diyor: “Britanya savaş öncesinde, dünyadaki tüm ülkelerden çok daha geniş ölçüde özgürlüğe sahipti. (...) Özgürlük vardı, çünkü orada devrimci hareket yoktu.”²³ Aynı fikri, SBKP Genel Sekreteri L.İ. Brejnef’in SBKP 25. Kongresi’nde okuduğu Merkez Komite Raporu’nda da buluyoruz: “Tekelci sermayenin ve onun siyasal ajanlarının egemenliğine karşı ciddi bir tehlike ortaya çıktığında, emperyalizm, her çeşit demokrasi benzeri görünümleri kaldırıp atmada bir an tereddüt etmeyecektir.”²⁴

Yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığımız ve pek çok yönüne de değinemediğimiz böylesi bir ortamda “*Batı tipi ılık burjuva demokrasisi yaşayamaz*”. Batı’nın ileri kapitalist-emperyalist ülkelerinde süper tekel kârlarının *büyük parçası kendi işçi sınıflarının sömürsünden değil*, dünya halklarının (bu arada Türkiye’nin) sömürsünden gelirken, Türkiye finans-kapitali için başlıca sömürü kaynağı Türkiye işçi sınıfıdır, emekçisidir. *Atılım* bu durumu şu sözlerle açıklıyor:

“Türkiye burjuvazisi kendi burjuva demokrasisini evrimci yoldan bile getiremedi. Getiremez de. Türkiye’de burjuva demokrasisine uzun dönemde dayanak olabilecek ekonomik koşullar yoktur. Kapitalizmin en gerici yüzü, tekeller ortaya çıkmış. Bu tekeller, Bilen Yoldaş’ın Konya Konferans Raporu’nda belirttiği gibi, emperyalizme “maşalık” ediyor, onun işbirlikçiliği içinde halkımızın kanını, canını sömürüyor. Ama onların dünyanın geniş alanlarından gelen, yeni-sömürgecilikle biriken süper kârları yoktur. Onların sömürü alanı yurdumuzdur, halkımızdır. Bu durum onları en barbar, en sınırsız sömürü zorbalığına itiyor.

²¹ V.I. Lenin, “The Collapse of the Second International” (1915), *Collected Works*, Vol.21, pp.216–217.

²² İ. Bilen, *TKP MK Konya Konferansı Raporu*, TKP Yayınları, 1977, s.16.

²³ V.I. Lenin, “Report on the Current Situation, Seventh All-Russia Conference of the RSDLP(B)” (1917), *Collected Works*, Vol.24, p 240.

²⁴ L.I. Brezhnev, *Report of the CPSU Central Committee and the Immediate Task of the Party in Home and Foreign Policy*, XXVth Congress of CPSU, Moscow 1976, p.51.

Böylesi bir yapı içinde batı tipi burjuva demokrasisi bile işbirlikçi–holdingci burjuvazi için bir korkulu rüyadır.”²⁵

Böylesi bir durum emekçi yığınlar için “disiplin” demektir, baskı, zorbalık demektir. Türkiye Komünist Partisi’nin 57 yıllık illegal savaşıma zorlanışının altında yatan objektif nedenlerden birisi de budur. Türkiye burjuvazisinin “özgürlükler” vermeye nefesi yoktur çünkü.

Bu durumda olan yalnız Türkiye değildir. Koşulları aşağı yukarı birbirine benzeyen Yunanistan, Brezilya, Portekiz gibi ülkelerin tümü için durum aynıdır. Böylesi ülkelerde “Batı tipi burjuva demokrasisi” ufku kapalıdır. Bazıları kurtuluşu “sosyal demokrat reformculuk”ta görürler de bu böyledir. Ve biz, Portekiz Komünist Partisi’nin, “ya faşizm, ya sosyalizm” tahlilini²⁶ bu, nedenle kolayca anlıyoruz.

Türkiye’nin endüstriyel gelişmesinin düşük düzeyi, özellikle tarımın geri kalmışlığı, bunların yanı sıra finans–kapitalin ve devlet tekeli kapitalizmi süreçlerinin oluşmasıyla ortaya çıkan ekonominin kendine özgü koşulları, kapitalist dünya pazarında Türkiye’nin karşılaştığı rekabet ve de eşit olmayan değişim sorunu (hammadde ya da yarı–mamul ihraç edip makine ve teknoloji ithal etme ve bunların dünya pazarındaki fiyat makası sorunu), bütün bunlar işçi sınıfımızın ve tüm emekçilerin çok yüksek oranda sömürsünü getiriyor, istiyor. Bu nedenle, sosyal demokrat reformculuk “sömürüyü kaldıracamız”, “halk sektörü” vb. sloganlarla iktidara gelmiş olsa bile bu iktidar uzun ömürlü olmayacak, “sosyal demokrasinin çıkmazı”ni kitlelere iyice göstermekten başka hiçbir sonuç vermeyecektir. Ve dolayısıyla Türkiye toplumunun önünde duran iki yollu kavşak değişmeyecektir. Ya halkın aşırı sömürsünü garanti altına alan faşizm, ya halkın devrimci enerjisini seferber ederek sorunları çözecek olan yol, ileri demokratik düzeyin devrim yoluyla kurulması ve bu devrimin, çeşitli oportünist “aşamalar” teorilerinin etkisiyle yarı yolda kalmayıp Leninci kesintisiz devrim süreciyle sosyalist devrime dönüşmesi, proletarya diktatörlüğünün kurulması.

İşte yurdumuz bugün böylesi bir konum içindedir. Türkiye toplumu her yönüyle bütün bir kriz yaşıyor. Sorunlar ve çözümleri tarihin gündemine bu biçimde gelmiştir. Bu durum, TKP Genel Sekreteri İ. Bilen Yoldaş’ın büyük bir doğrulukla saptadığı gibi yurdumuzu emperyalist zincirin zayıf halkası yapıyor. Devrimci güçlere devrimi gerçekleştirmek gibi tarihsel bir sorumluluk yüklüyor.

Türkiye devrimcisi sorumluluğunun bilincindedir. “Savaşacağız, düşmana diz çöktüreceğiz”. Faşizmi kahredeceğiz. Sosyalizme açılan ileri demokratik devrimi gerçekleştireceğiz.

Şubat 1978

²⁵ *Atılım*, No:44, Ağustos 1977, s.4.

²⁶ Bak: Alvaro Cunhal, “Portugal’s Revolution”, *Morning Star*, July 25, 1975, London. Gil Green, *Portugal’s Revolution*, International Publishers, New York, 1976. Erik Bert, “Why are They Silent About Capitalist Exploitation?” *Daily World*, 24 July, 1975.